

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ηλεκτρονικοί υπολογιστές στο Κέντρο Μελετών Ακροπόλεως

Στις 25 Νοεμβρίου '89, στο Κέντρο Μελετών Ακροπόλεως πραγματοποιήθηκε μια εξαιρετικά ενδιαφέρουσα εκδήλωση με τα εκπαιδευτικά προγράμματα του Κέντρου. Το πρόγραμμα «Μια Μέρα στο Κέντρο Μελετών Ακροπόλεως» ήταν αφιερωμένο στην Προϊστομάνη της Α' Ε.Π.Κ.Α., κ. Εύη Τουλουπά, χωρίς την πρωτοβουλία της οποίας κανένα από τα εκπαιδευτικά προγράμματα δεν θα είχε πραγματοποιηθεί. Η εκδήλωση έγινε με συνεργασία της Α' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων και της Σχολής Κάμπιον.

Στην επιτυχία των προγραμμάτων συνέβαλε η αφιλοκερής βοήθεια πολλών ανθρώπων που εθελοντικά συμμετείχαν στη διοργάνωση αυτής της εκδήλωσης.

Το Κέντρο Μελετών Ακροπόλεως είναι το εκπαιδευτικό κέντρο της Α' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, χώρος προετοιμασίας για τους επισκέπτες της Ακροπόλεως, μεγάλους και μικρούς και προ πάντως για τα σχολεία, χώρος επικοινωνίας με ένα ευρύτερο κοινό που ενδιαφέρεται να ενημερωθεί σε διάφορα αρχαιολογικά, ιστορικά και άλλα καλλιτεχνικά θέματα και τέλος κέντρο για την πρόωση μελετών σχετικών με την Ακρόπολη και τα μνημεία της.

Η εκδήλωση αυτή της Α' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων περιεχε πληθός από εκπαιδευτικές δραστηριότητες που κρατούσαν ζωηρό το ενδιαφέρον του κοινού, μικρών και μεγάλων. Επρόκειτο για εκδήλωση ξάφνιασμα για τον Ελληνικό χώρο. Οι επισκέπτες συμμετείχαν ενεργά σε διάφορα εκπαιδευτικές δραστηριότητες ή παρακολουθούσαν τις εξηγήσεις που έδι-

ναν για το κάθε θέμα οι εμψυχωτές των εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

Σ' αυτή την εκδήλωση του Κέντρου Μελετών Ακροπόλεως έγινε για πρώτη φορά προσπάθεια να χρησιμοποιηθεί ηλεκτρονικός υπολογιστής στα εκπαιδευτικά προγράμματα του Κέντρου.

Το εκπαιδευτικό υλικό που προτάθηκε και ο τρόπος χρήσης του μέσω Η/Υ στηρίχθηκαν σε μια κοινή ιδέα της Κορηλιάς Χατζησαλάνη και του Νέστορα Παπανικολάου.

Η μελέτη της εκπαιδευτικής μεθόδου και η δημιουργία των ψηφιακών εικόνων πραγματοποιήθηκε από το ζωγράφο Νέστορα Παπανικολάου και χρησιμοποιήθηκε για τον σκοπό αυτό Η/Υ, IBM - P/S 2, που πρόσφερε στο Κέντρο Μελετών Ακροπόλεως η εταιρία IBM.

Σκοπός αυτής της προσπάθειας ήταν η αναζήτηση τρόπων εφαρμογής της τεχνολογίας που παράγει την ψηφιακή εικόνα στα εκπαιδευτικά προγράμματα του Κέντρου Μελετών Ακροπόλεως.

— Αυτό που εξειδηρίθηκε ήταν να δοθεί η δυνατότητα στο μαθητή, μέσα από ένα ευχάριστο ζωγραφικό παιχνίδι, να δεχθεί ερεθίσματα από εικόνες σχετικές με τα μνημεία της Ακροπόλεως, με σκοπό να αυξηθεί το ενδιαφέρον του γι' αυτά.

— Επίσης, αυτό το παιχνίδι είχε σκοπό να εξοικειώσει το μαθητή με ορισμένους αρχαιολογικούς και αρχιτεκτονικούς όρους, να τον βοηθήσει να παρατηρήσει τα γλυπτά και να προβληματιστεί για τις τεχνικές που χρησιμοποιήθηκαν στην κατασκευή του αρχαίου Ναού.

— Οι εικόνες εμφανίζονταν στην οθόνη του μόνιτουρ του Η/Υ μετά από κατάλληλο χειρισμό εντολών που ενεργοποιούσαν το πρόγραμμα και καλούσαν την εικόνα. Σε κάθε εικόνα μια φράση ζητούσε από το μαθητή την ενεργή συμμετοχή του με ορισμένες επεμβάσεις του στην ίδια την εικόνα.

Αυτές οι επεμβάσεις μπορούσαν ν' αρχίσουν από το απλό χρωμάτισμα της παράστασης μιας μετόπης ως τη σύνθεση ενός κίονος από σπονδύλους, ή τη συναρμογή μιας μετόπης από τα σπασμένα κομμάτια της που ήταν σχεδιασμένα και τοποθετημένα σε διάφορα σημεία της οθόνης. Τέλος, ο εκπαιδευτικός παραινόουσε το μαθητή να αφήσει ελεύθερη τη φαντασία του και να δημιουργήσει δικές του συνθέσεις, χρησιμοποιώντας σχέδια από κίονες, μετόπες ή τρίγλυφα που είχαν σχεδιαστεί μέσω Η/Υ ειδικά για τον σκοπό αυτό.

Οι μετόπες του Παρθενού

Στο Μουσείο της Ακρόπολης θα δε-

χαστούν, αφού συντηρηθούν, οι 17 μετόπες του Παρθενού (14 ανατολικής πλευράς και 3 δυτικής), ενώ αντίγραφο τους από τοιμετοκονίαμα θα τις αντικαταστήσουν, γιατί τις τελευταίες δεκαετίες παραρτατεί ταχύτατη φθορά τους που οφείλεται στην ατμοσφαιρική ρύπανση.

Ο Όμηρος και το νεοκραμνείο

Σε ανασκαφές που διενεργούνται στο Παλαιόκαστρο της Γαρντίας, στην καρδιά της Πελοποννήσου, δρέψοτε νεοκραμνεία ή ανάμεσα στους τάφους ένα κτίσμα που πιθανό να ήταν νεοκραμνείο. Στην περίπτωση που η υπόθεση αυτή αληθεύει, παύουν να ευσταθούν οι θεωρίες σύμφωνα με τις οποίες το ομηρικό έπος είναι του 7ου αι., επειδή αναφέρεται στη νεοκραμνεία—που κατά τις θεωρίες αυτές ήταν άγνωστη πριν από την εποχή αυτή.

Παλαιοχριστιανικά ευρήματα

Στη Θεσσαλονίκη (οδός Λαγκαδά) αποκαλύφθηκαν παλαιοχριστιανικοί τάφοι (4ου αι.). Εκεί βρέθηκε και άγαλμα «κρισφόρου» ή «καλού ποιμένα» (Χριστού), που κοσμώσε την είσοδο υπόγειου ταφικού συγκρητήματος, θέση πρωτοφανή για τέτοια παράσταση. Το συγκρητόμα αυτό αποτελείται από ευρύχωρο κμαροσκέπαστο θάλαμο και έξι ατομικούς κμαροσκέπαστους— με κερματόπλακες— τάφους. Πρόκειται για ταφικό αρχιτεκτονικό τύπο, άγνωστο μέχρι σήμερα στην περιοχή της Θεσσαλονίκης.

Σωστή επιλογή

Σε θαυμασία επαύλη— δείγμα μεγαλοστητικής αρχιτεκτονικής— των αρχών του αιώνα στεγάστηκε το νεοδημιουργηθέν Μορφωτικό Ίδρυμα Βορ. Ελλάδος της Εθνικής Τράπεζας στη Θεσσαλονίκη. Το Ίδρυμα σκοπό έχει την προβολή ιστορικο-πολιτικών θεμάτων που έχουν άμεση σχέση με τη Μακεδονία, τη Θράκη και το Άγιον Όρος.

Καλλιγραφείο

Οι εκδόσεις «Γνώση» πραγματοποιούν το όνειρο πολλών βιβλιοφίλων: Τυπώνουν στο «καλλιγραφείο» βιβλία φτιαγμένα από παραγραμνή, χειροποίητο χαρτί και κοσμώμενα με φω-

αρχαιολογικά

τικά χρώματα, μελάνια και χρυσό, δουλεμένα σύμφωνα με την παραδοσιακή αισθητική. Το πρώτο έργο που κυκλοφόρησε σε 1000 αντίτυπα είναι 50 τετράσχημα του Ουάρ Καγιόμ με τίτλο «Ρομπαγιατί» και ένας τόμος με 10 ιστορίες του Βοκάκιου και εικονογράφηση από χειρόγραφα του 15ου αιώνα.

Εκλογές και πολιτισμική κληρονομιά

Σχεδόν «μουγκές» πέρασαν οι εκλογές του Ιουνίου και του Νοεμβρίου 1989 ως προς την πολιτισμική κληρονομιά. Εκτός από τον Συνασπισμό, που ήταν και ο κομματικός σχηματισμός ο οποίος, **για πρώτη φορά στην ελληνική ιστορία**, παρουσίασε συντηγμένο και «δραχμοποιημένο» πρόγραμμα για την προστασία του περιβάλλοντος (όπου και περιλαμβάνεται ειδικό κεφάλαιο για την πολιτισμική κληρονομιά), κανένα άλλο κόμμα, ούτε και αυτοί οι «Οικολογία - Εναλλακτικοί», δεν ασχολήθηκε με το θέμα αυτό.

Στο πρόγραμμα του Συνασπισμού υποθετούνται, σχεδόν στα σύνολά τους, οι προτάσεις του Τμήματος Οικολογίας της Ε.Α.Ρ. για την πολιτισμική κληρονομιά, που είχαν συνταχθεί το 1987 και τις οποίες είχαμε παρουσιάσει από τις στήλες αυτές. Με δύο λόγια, προτείνεται η δημιουργία **Ενιαίου Φορέα Προστασίας**, η ενσωμάτωση της νομοθεσίας, η πρόσληψη νέων ειδικοτήτων, η σωστή αποκέντρωση μιας κεντρικής ή κρατικής υπηρεσίας, η δημιουργία σχολής συντήρησης και αναστηλώσεων, η ενθέρμηση των πολιτών (μέσα και στα πλαίσια προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, που προτινόνται γενικότερα) και, γενικά, η «ανάκρουση πύρνας» και ο εκσυγχρονισμός ενός τομέα που αποτελεί «πετάλι» της δημόσιας διοίκησης.

Σημειώνουμε ότι η «μουγκαμάρα» συνεχίζεται, αφού ως δείγμα μπορούμε ν' αναφέρουμε τη δημόσια συζήτηση για τις καταστροφές στο περιβάλλον που οργάνωσε το Εικαστικό Επιμελητήριο στις 11 Ιανουαρίου και όπου είχε καλέσει ως εισηγητές εκπροσώπους από τα τέσσερα κόμματα που εκπροσωπούνται στη Βουλή: η Ν.Δ. και το ΠΑΣΟΚ απαξίωσαν να συμμετάσχουν σ' αυτήν...

Βασίλης Κ. Δωροβίνης

Πέθανε ο Χασάν Φάτι

Πέθανε στις 30 Νοεμβρίου 1989 ο μεγάλος Αιγύπτιος αρχιτέκτονας Χασάν

Φάτι, σε ηλικία 89 ετών. Ο Φάτι χαρακτηρίζεται ως ο πρώτος αρχιτέκτονας του Ισλάμ που, μετά δύο αιώνες, πρότεινε στον αραβικό κόσμο αλλά και στις υπόλοιπες χώρες κάτι άλλο από απλή μίμηση των δυτικών προτύπων ή από τα «αραμπέσκ» φτηνής ποιότητας. Ο Φάτι είχε παραγνωρισθεί στην ίδια του τη χώρα μέχρι σε μεγάλη ηλικία, ενώ παρέμενε άγνωστος και στη Δύση, όπου για πρώτη φορά τον ανακάλυψαν με το βιβλίο του «**Αρχιτεκτονική με το λαό**», που μεταφράστηκε σε είκοσι δύο γλώσσες αλλά δεν έχει εκδοθεί αραβικά... Τόσο στη χώρα του όσο και σε άλλα αραβικά κράτη το έργο του Φάτι δέχθηκε σχετισμούς και επιθέσεις, αλλά και το καταλήθειψαν, ενώ ο ίδιος δέχθηκε και διώξεις.

Κατά κανόνα τα σχέδια του Φάτι έμειναν στα χαρτιά και μόνο κατ' εξαιρεση εφαρμόστηκαν στην πράξη. Σε αυτό συνέβαλε ίσως και η προτίμησή του για τις κατασκευές με πλίνθες και οι οικολογικές αντιλήψεις του, πριν και η Οικολογία αρχίσει να συγκροτείται σε θεωρία και σε διεκδίκηση. Μόλις τα τελευταία χρόνια δημιουργήθηκε έντονο, θεωρητικό ενδιαφέρον για το έργο του, που έφτασε μέχρι σε υπερβολές: τη στιγμή που ο ίδιος διατύπωνε κάποιες γενικά θεωρούμενες, τώρα, σε ατυχείς γνώμες (όπως για την καταστροφή ενός μνημείου ή για την «τουριστικοποίηση» του χωριού του, του Νέου Γκούρναχ).

Ελληνική Ονοματολογική Εταιρεία

Δελτίο Τύπου

Η Ελληνική Ονοματολογική Εταιρεία στην προσπάθειά της να συγκεντρώσει τα τοπωνύμια της χώρας μας, τα οποία, ως γνωστόν, διαφωτίζουν, εκτός των άλλων, και την εθνική μας ιστορία, προκηρύσσει διαγωνισμό με θέμα «Συλλογή τοπωνυμίων». Οι καλύτερες συλλογές θα βραβευτούν και θα δημοσιευθούν στο περιοδικό της Εταιρείας ΟΝΟΜΑΤΑ, ενώ σε όλους τους συλλογείς θα δωρηθεί ολόκληρη ή σειρά (τόμοι 12) του περιοδικού.

Κάθε τοπωνύμιο πρέπει α) να συνοδεύεται με το άρθρο του και β) να ορίζεται αν πρόκειται για χωριό, βουνό, ποτάμι, χαράδρα, λίμνη, σπηλαιο, μικρή ή μεγάλη περιοχή, χωράφι, παραλία θέση, λιμάνι, όρμη, ακρωτήριο, Ψερνησιδα κλπ. Οι συλλογείς καλά είναι να απευθύνονται κυρίως στους κατά τόπους γεωγράφους, βοτανικούς, γεωγράφους, κληνικούς, ψωράδες κλπ. Αυτόνομο είναι ότι ευχής έργο θα ήταν να συγκεντρωθούν τα τοπω-

νύμια και από τις περιοχές που δεν ανήκουν να στην ελληνική επικράτεια, π.χ. από την Τένεδο, την Ίμβρο κλπ.

Για το Διοικητικό Συμβούλιο ο Πρόεδρος
I.K. Προμπονάς, Επικ. Καθηγητής του Πανεπιστημίου
Αθηνών, Πανεπιστημίου
Αθηνών, Πανεπιστημίου, Άνω
Ιλίσια 15784 Αθήνα

150 χρόνια φωτογραφίας

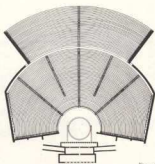
Φέτος είναι 150 χρόνια από τότε που ο Γάλλος Νταγκερ (Daguerre) τράβηξε την πρώτη του φωτογραφία. Λίγες εβδομάδες αργότερα ακολούθησε η Αγγλία. Το 1839 ήταν εποχή μεγάλου ενδιαφέροντος για την αρχαιότητα και την αρχαιολογία. Έτσι οι αρχαιολογικοί ειδών μνημεία και ευρήματα να αποτυπώνονται με τη μέθοδο αυτή.

Η πρώτη φωτογράφιση (νταγκεροτυπία) του Παρθενώνα έγινε το φθινόπωρο το 1839 από Γάλλο φωτογράφο για λογαριασμό Γάλλου εκδότη (Lefebvres), που εξέδωσε έργο με τίτλο «Νταγκεριανές εκδρομές», το οποίο περιείχε «απόψεις των πλέον σημαντικών μνημείων του κόσμου».

«Αποκαλύπτεται» το αρχαίο θέατρο του Άργους

Πρωτοφανής υπήρξε φέτος η προσέλευση ακροατών στον απολογισμό του κ. **Ολίβιε Πικάρ**, διευθυντή της Γαλιτικής Αρχαιολογικής Σχολής Αθηνών, για τη διετή περίοδο ανασκαφών της, σε συνεργασία με την Αρχαιολογική μας Υπηρεσία. Ο κ. Πικάρ έδωσε τα «πεπραγμένα» των

αρχαιολογικά

ερευνών στο Άργος, στην περιοχή **Καθάλας**, στη **Θάσο** (όπου από υποβρύχιες έρευνες και αναρροφήσεις αποκαλύφθηκε το αρχαίο λιμάνι της και παρουσάστηκε αναπαράστασή του, στην ολόκληρή του), στη **Δήλο**, στα **Μόλια** και στην **Αμοιόσσα** της Κύπρου. Νομίζουμε ότι η «αποκάλυψη» ήρθε για το Άργος (περιοχή αρχαίου θεάτρου και αγοράς - Βουλής των Αργείων). Μετά τις ανασκαφές του κ. **Πιέρ Οπέρ**, στο χώρο των ρωμαϊκών θεαμάτων, όπου εντοπίστηκε μεγάλο κτήριο που θεωρείται ως «**Σεραπείον**», έγινε ανασκαφή στον ευρύτερο χώρο του θεάτρου και φωτογραφική αποτύπωση του διατηρούμενου τμήματός του (από τον Γάλλο αρχαιολόγο Jean-Charles Moretti). Τα συμπεράσματα στα οποία καταλήγουν οι αρχαιολόγοι, και θα δοθούν, φυσικά, με πληρότητα στο Β.Σ.Η., είναι τα ακόλουθα:

Το αρχαίο θέατρο του Άργους κατασκευάστηκε στην **αρχή του 3ου αιώνα π.Χ.** και είχε χωρητικότητα για **17.000 θεατές**, δηλαδή πρόκειται για το μεγαλύτερο θέατρο του αρχαίου ελλαδικού χώρου. Το μεγαλύτερο μέρος του λεζάνθηκε στο θράκο του λόφου Λάρισα, ενώ για το υπόλοιπο μέρος του είχαν μεταφερθεί φερτά υλικά, όπου και τοποθετήθηκαν λίθινα έδρανα, στη συνέχεια των θεμελίων της σκηνής, επέστρεψε να σχεδιαστεί η αποκατάσταση των χτιστών τμημάτων του κολού. Εκτός από αυτά, βρέθηκαν στο χώρο του θεάτρου **πολλοί τάφοι**, ενώ σε έναν από αυτούς υπήρχε αττική κύλιε, διακοσμη-

μένη με πολύ τοιμηρές ερωτικές σκηνές. Δημοσιεύουμε μια από αυτές, όπως και την αναπαράστασή του αρχαίου θεάτρου (έργο του Moretti), και ευχαριστούμε τη Σχολή που μας τις παραχώρησε ευγενικά. Φαίνεται, πάντως, ότι οι αρχαίοι Αργεῖοι, όπως είχε και ο κ. Πικάρ, διατηρούσαν τις «**ανησυχίες**» τους και επέκτεινε του τάφου...

Στοιχεία δόθηκαν και για την περιοχή της αγοράς. Στον Β.Α. τομέα της, κοντά στην **εστία του Φωρμάνε** και στην «**εξέδρα των οδοιπόκοντα**», που είχαν αποκαλυφθεί στα προηγούμενα χρόνια, βρέθηκαν τα θεμέλια μιας μεγάλης κιονοστοιχίας του τέλους του 5ου π.Χ. αιώνα, πράγμα που επιβεβαιώνει ότι οι αρχαιολόγοι θα πρέπει να βρίσκονται πολύ κοντά σε σημαντική περιοχή, ίσως και στο περίφημο ιερό του Λυκείου Απόλλωνα. Δυστυχώς η κιονοστοιχία είχε αποσυναρμολογηθεί στα αυτοκρατορικά χρόνια (ίσως στον 3ο αιώνα), και εκεί κτίστηκε μεγάλο ρωμαϊκό κτήριο, που παραμένει ανιωματικό.

Και ενώ αυτά ανακινώνονται από τους ξένους, με τη σειρά μου πληροφορώ ότι το **ΤΑΠΑ εξακολουθεί να κρατά, επι χρόνια, νεκρό** το πρώην καφενείο Καρμυόγιαννη, στη γωνία του χώρου ανασκαφών της αγοράς, ενώ κομματικοί δάνδαλοι και πράκτορες σκληρόδικων εξακολουθούν να χρησιμοποιούν την ωραιότερη παιδική κρήνη του Άργους, εμπρός από το καφενείο αυτό, ως πινάκα αναγραφής βλακωδών συνθημάτων και επικόλλησης εξίσου βλακωδών αφισών. **Ουδείς τους νοχλεί και ουδείς αντιδρά μέχρι σήμερα**. Από δάθους καρδιάς, συχαίρουμε όλους...

Πριν κλείσω το παρόν σημείωμα, δεν θα πρέπει να παραλείψω να αναφέρω ότι, μετά τον κ. Πικάρ, ο απερχόμενος «**νέο**» γραμματέας της Σχολής κ. **Ζ. - Υ. Αμπερβέρ** έκανε έναν πρώτο απολογισμό, εξαιρετικά εντυπωσιακό και πλούσιο, των ερευνών διεπιστημονικής ομάδας σε πολλά σημεία της ανατολικής Μεσογείου (παράλλες και άμεση ενδοχώρα) για εργατήρια κεραμική και κατάρτιση ενός τυπολόγιου αμφορέων. Η έρευνα αυτή νομίζω ότι, πέρα από την αρχαιολογία, θα αποβεί εξαιρετικά χρήσιμη για την οικονομική ιστορία (και όχι μόνο γι' αυτήν) της περιοχής.

Βασίλης Κ. Δωροβίνη

Προβλήματα στην Επίδραυρο

Το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο αποφάσισε να εφαρμόσει μέτρα για τη διάσωση του θεάτρου της Επιδράυρου, ύστερα από εισήγηση του

αρχιτέκτονα-μηχανικού, μέλους της ομάδας συντήρησης των μνημείων του Ασκληπιείου, Κ. Μπαλιέτη. Τα μέτρα είναι κυρίως απαγορευτικά. Έτσι δεν είναι δυνατή:

— οποιαδήποτε μορφή εργατοεξική δραστηριότητα που δεν συμβιβάζεται με το χώρο (ηλεκτροσυγκολλήσεις, μεγάλης κλίμακας ξυλοεργατικές εργασίες κλπ.)

— η προεξοχίση της ορχήστρας και η στερέωση καρφών και μεταλλικών στοιχείων όχι μόνο στα λίθινα μέλη αλλά και στο επιπεδικό στρώμα χυμάτος της σκηνής·

— η προσωρινή αποθήκευση σκηνικών·

— η χρήση πυροτεχνημάτων κατά τη διάρκεια των παραστάσεων·

— η μετακίνηση μικρών και μεγάλων λίθων και η χρήση τους για στερεώσεις, η είσοδος γερανών και βαρέως εξοπλισμού εργατοεξικού χαρακτήρα για την κατασκευή και την τοποθέτηση των σκηνικών.

Βεργίνα

Νέα σημαντικά ευρήματα αποκαλύφθηκαν και πάλι στη Βεργίνα. Πέντε τάφοι της κλασικής περιόδου, με τα αντικείμενα που περιείχαν, επιβεβαιώνουν τη σημασία του χώρου στην αρχαϊκή και κλασική περίοδο. Μετά τις των σημαντικών ευρημάτων συγκαταλέγονται 29 πήλινα κεφάλια, σε φυσικό μέγεθος, από τα οποία 2 μόνο είναι ανδρικά. Επίσης βρέθηκαν αντικείμενα ληκυθίου και διάφορα χρυσά αντικείμενα.

Συρακούσες

Με τίτλο «Συρακούσες, η πιο όμορφη ελληνική πόλη» γίνεται έκθεση (ως του Μάν) στο Emory University Museum της Atlanta. Αναλύεται η ιστορία, η τέχνη και η πολιτική των Συρακούσων, από την ίδρυσή τους, στις αρχές του 6ου α. π.Χ., ως την απομακρυσμένη τους στη Ρωμαϊκή αυτοκρατορία του 2ου α. π.Χ.

Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών.

Αποσπάσματα από το Ενημερωτικό Δελτίο που έκδιδε, για τις χρονιές 1988-1989

— Κύριο και ξεχωριστό θέμα της διετίας που πέρασε ήταν η πραγματοποίηση στη Χαλκίδα του Α' Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου από 24-27 Σεπτεμβρίου 1987 με θέμα «Η πόλη της Χαλκίδας», που οργάνωσε το Τοπικό Τμήμα σε συνεργασία με το Τμήμα του Δ.Σ. της Αθήνας και με τη συμπαράσταση του Αρχαίου Χαλκιδέων, της

Νομαρχίας Ευβοίας και του Εμπορίου και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου. Η συμμετοχή κορυφαίων Ελλήνων και ξένων επιστημόνων ήταν μεγάλη και το ακροατήριο πυκνό. – Στην περίοδο Ιανουαρίου 1988 - Απριλίου 1989 πραγματοποιήθηκαν στην κατάλληλη διαρρυθμισμένη αίθουσα των γραφείων μας διαλέξεις με θέματα που σχετίζονταν με τη Χαλκίδα και γενικότερα με την Ευβοία.

Ενδιαφέροντες διαλέξεις έχουν προγραμματισθεί να συνεχισθούν με τον ίδιο ρυθμό και τον επόμενο χρόνο.

Πολιτιστικά δήμερα στην Ευβοία. Στην προσπάθεια του Δ.Σ. για πιο στενή επικοινωνία με τον ευρύτερο Ευβοϊκό χώρο, οργανώθηκαν πολιτιστικά δήμερα στην Ευβοϊκή επαρχία. Σε όλα αυτά τα δήμερα μέλη του Δ.Σ. μαζί με τοπικούς φορείς εξετάσαν προβλήματα σχετικά με ανάγκες αναστηλώσεως και επισκευής μνημείων και εκκλησιών.

Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών. Στον εκδοτικό τομέα και ιδιαίτερα στην έκδοση του «Αρχείου Ευβοϊκών Μελετών», που αποτελεί κύρια και βασική στόχο της, η Εταιρεία, με την πολύτιμη φροντίδα και επιμέλεια της Επιτροπής Εκδόσεων υπό την προεδρία του συμβούλου - φιλόλογου κ. Φ. Φαράντου, στην διετία που πέρασε εξέδωσε τον ΚΖ΄ τόμο, αφιερωμένο στα πενήντα χρόνια της Εταιρείας, που περίεξε 21 μελέτες και τα Σύμματα Ευβοϊκά. Ως Παράρτημα του ΚΖ΄ τόμου εξέδωσε τη διδακτορική εργασία της ιστορικού-τουρκολόγου κ. Ευαγγελίας Μπαλάτ «L'Euèbe à la fin du XV siècle» από Κατάστιχο του 1474, και ως Παράρτημα του ΚΖ΄ τόμου τη μελέτη του Λαογράφου κ. Δημ. Σέττα «Ευβοία. Λαϊκός Πολιτισμός, Κύμη». Κυκλοφόρησε και ο ΚΖ΄ τόμος του Α.Ε.Μ.

Πολιτιστικές εκδηλώσεις. Ο Δήμος Χαλκιδέων και η Εταιρεία μαζί με το Τοπικό Τμήμα Χαλκιδέας οργάνωσαν στην Χαλκίδα Εβδομάδα εκδηλώσεων Νίκου Σκαλκιά (25.11 - 2.12.1989). Καθολάμας επιμνημόσυνη προσηύχθηκε στους αρμόδιους φορείς για εξοδολογία και διάδοση μνημείων της Ευβοίας, όπως την επαναεπιμελούργια του Αρχαιολογικού Μουσείου Χαλκιδέας και την περάτωση των εργασιών μετατροπής του Τζαμιού της Χαλκιδέας σε Μουσείο Μεσαιωνικής Τέχνης. Για την προστασία και αξιοποίηση μεσαιωνικών μνημείων η βυζαντινών ναών της περιοχής Καρίστου. Για την άμεση ανάγκη συντήρησης του Καθολικού της Ι. Μονής Γαλατάκη στην Αλιψή. Για τη λήψη μέτρων, μετά τις λεηλασίες που έγιναν στην αρχαιολογική

αυτολογή Ωρεών, στον βυζαντινό ναό της Παναγίας Αμαυρόνου και στην ιστορική Μονή του Κλιβάνου στον Κρεμαστό. Για την ανάγκη επείγουσας συντήρησης της Ι. Μονής Αγ. Δημητρίου Καταράκτη στην Οκτωάνια. Για την άμεση άμεσης επισκευής και διάσωσης του «Πύργου» Δροσίης στις Γούθες.

Μετά την είδηση ότι θρέθηκαν 70 περιπού νεκροί γλάροι στην περιοχή «Μάνικα» Χαλκιδέας, στάλθηκε Δελτίο Τύπου στον Αθηναϊκό, τον Ευβοϊκό και περιοδικό Τύπο, κάνοντας έκκληση στις αρμόδιες αρχές και αρμόδιους Υπουργούς, επικαλούμενοι να ενδιαφερθούν για την ανεύρεση των λώγων που προκάλεσαν τον ομαδικό θάνατο των πουλιών, όταν μάλιστα το 1987 ήταν «Ευρωπαϊκό Έτος Περιβάλλοντος».

Μετά την είδηση ότι η Ελβετική Αρχαιολογική Σχολή θα χρηματοδοτούσε την ανέγερση Μουσείου στην Ερίτρια και ότι η υλοποίηση αυτής της δωρεάς θα κινδύνευε εξαιτίας της καταβολής φόρου από τους δωρητές, που ζητούσε το Δημόσιο, στάλθηκε επιστολή διαμαρτυρίας στον τότε Πρωθυπουργό και τους αρμόδιους Υπουργούς, Βουλευτές Ευβοίας, και Δελτίο Τύπου στις εφημερίδες.

Στάλθηκε επιστολή στον Δήμο Αρχαίων Χαλκιδέας και την Εφορεία Κλασικών Αρχαιοτήτων Ευβοίας, προτείνοντας την επέμβαση τους για τη διαμόρφωση της Πηγής Αρέθουσας. **Λαογραφικό Μουσείο Χαλκιδέας.** Το «Πανευβοϊκό Λαογραφικό Μουσείο Χαλκιδέας», με την άρνητη παρακολούθηση και φροντίδα του συμβούλου κ. Δ. Μαδεμοχωρήτη και του Τοπικού Τμήματος Χαλκιδέας, συνεχώς πλουτίζεται με εκθέματα από δωρεές συμπατριών μας τα οποία σήμερα έχουν περάσει τα 500.

Σπηλαιολογία Β. Ελλάδος, Σπηλαιολογική Ομάδα Καβάλας

Δελτίο Τύπου

Μέλη της Σπηλαιολογικής Ομάδας Καβάλας με επικεφαλής τον σπηλαιολογικό κ. Κώστα Ατακτιδή, πραγματοποίησαν έρευνα στο Παγαϊόρος και στην περιοχή της Καβάλας για την ανακάλυψη παλαιών στοιών αρχαίων μεταλλείων. Στις έρευνες αυτές οι ερευνητές απορούν για το γεγονός ότι δεν μπορούν να εντοπίσουν παρά μόνον ελάχιστα από τα πάρα πολλά αρχαία μεταλλεία χρυσοῦ, χαλκού και αργύρου. Η απάντηση βρίσκεται στον τρόπο με τον οποίο εργαζόνταν οι αρχαίοι για τον εντοπισμό και την εξόρυξη των πολιτμίων μετάλλων' αλλά και με την πάροδο

του χρόνου, οι τρύπες και τα στόμια εισόδου των σπηλαίων κλείσανε από φυσικό υλικό με τις βροχές και τους ανέμους, ώστε να μην είναι δυνατό να τις εντοπίσουν ακόμη και οι ειδικοί. Μείνανε όμως σε πολλά μέρη τα κούφια θούνά...

Τέτοια κούφια τμήματα υπάρχουν άφθονα στα θούνα του νομού Καβάλας και πολλά από τα σπηλαιολογικά αυτά ερευνηθήκαν και άλλα προκρίνεται να ερευνηθούν από τη Σπηλαιολογική Ομάδα Καβάλας. Κατά την έρευνα σε απόσταση 30 χλμ. ΒΑ της Καβάλας, κοντά στο χωριό Νικήσιαν, εντοπίστηκε και το πρώτο αρχαίο καμινί τήρης μετάλλων (χρυσού και αργύρου).

Ελπίζεται ότι η συνέχιση της έρευνας και η μελέτη των μεταλλοφόρων δειγμάτων από τις αρχαίες στοές θα συμβάλουν στην προώθηση της τεχνολογίας της αρχαίας μεταλλουργίας.

ΑΑΕ - Ενημερωτικό Δελτίο

Το τεύχος τούτο είναι το όγδοο του Ενημερωτικού Δελτίου. Ο χαρακτήρας του περιοδικού έχει σχεδόν διαμορφωθεί. Τα περιεχόμενά του είναι κυρίως νέα της Εταιρείας που ενδιαφέρουν τους εταίρους, σύντομα αρχαιολογικά μελετήματα και κείμενα που αφορούν την ιστορία της ελληνικής αρχαιολογίας και τη δράση των Ελλήνων αρχαιολόγων.

Από το Ε.Α. λοιπόν ξεχωρίζουμε:

– Κυκλοφορήθηκε ο νέος, από κάθε άποψη, κατάλογος των δημοσιευμάτων της Εταιρείας. Περιέχονται σ' αυτόν ό,τι τυπώθηκε με τη φροντίδα και τις δαπάνες της Εταιρείας από το 1837 ως σήμερα, τα υπό εκτύπωση βιβλία καθώς και εκείνα των οποίων έχει εγκριθεί η έκδοση. Ο νέος κατάλογος είναι αναλυτικός και περιλαμβάνει και δημοσιεύματα τα οποία δεν είναι ευρύτερα γνωστά. Το Συμπόλιο παρακαλεί όσους κατέχουν έντυπα της Εταιρείας τα οποία δεν περιλαμβάνονται στον κατάλογο, μονόφωλα, φυλλάδια κλπ., να το ενημερώσουν σχετικά.

Ανασκαφές της Αρχαιολογικής Εταιρείας: Όλες οι παλιές ανασκαφές της Αρχαιολογικής Εταιρείας, ιδιαίτερα του 19ου αιώνα, είναι και οι μεγαλύτερες και οι διασημότερες και οι σπουδαιότερες, και τούτο γιατί το Συμπόλιο φροντίζει τόσο να ερευνηθούν τους μεγάλους και φημισμένους ήδη από την αρχαιότητα τόπους της Ελλάδος και με την παράλληλη βοήθεια των φιλολόγων κειμένων να δώσει νέο υλικό για μελέτη στους

αρχαιολογικά

ερευνητές: επιγραφές, γλυπτά, αγάλματα, κτήρια.
Η πρώτη ανασκαφή που παρουσιάστηκε είναι αυτή του Ραμνούνητα.

Συνεδρία: «Η Θήρα και ο κόσμος του Αιγαίου» (3-9/89), «Αρχαιολογική ηθική και η συμπεριφορά στο νεκρό» (7-10/89).

Είκοσι πέντε χρόνια σπηλαιολογική έρευνα Τμήμα Σπηλαιολογίας Καθάλας της Ελληνικής Σπηλαιολογικής Εταιρείας

Δελτίο τύπου

Η Σπηλαιολογική Ομάδα Καθάλας της Ε.Σ.Ε. υιοθετεί τα 25 χρόνια στην έρευνα και μελέτη για τα σπήλαια του νομού Καθάλας.

Στη βασιμιαία ιδέα της σπηλαιολογίας με την ευρύτερη δυνατή της έκφραση – όπου αρμονικά συνυπάρχουν η επιστήμη, η φιλοσοφία, ο αθλητισμός – συνέβαλαν τα δραστήρια μέλη της Ελληνικής Σπηλαιολογικής Εταιρείας (Ε.Σ.Ε.), οι γεωλόγοι, οι αρχαιολόγοι, οι ειδικοί επιστήμονες (Έλληνες και ξένοι) άλλων ειδικοτήτων, που διοχετεύουν μεγάλο μέρος της δραστηριότητάς τους στη διάφορες λειτουργίες της συνολισμένης όλων των επιτυχιών η προβολή των υπογείων θησαυρών της Πατρίδας μας, με τα υπέροχα σπήλαια, η αξιοποίηση και τουριστική εκμετάλλευση των οποίων προσφέρει όχι λίγα στην Εθνική μας οικονομία.

Σ' αυτά τα 25 χρόνια η σπηλαιολογική ομάδα Καθάλας της Ε.Σ.Ε. οργάνωσε διαλέξεις, προβολές με διαφάνειες κλπ. από το τεράστιο έργο της καταγραφής μέχρι σήμερα από 300 καρτιστές μορφές (σπηλαίων, σπηλαιολογικών θαράθρων κλπ.) στην περιοχή της Ανατολ. Μακεδονίας. Βοήθησε στην επιστημονική έρευνα για τις ανακαλύψεις χάρσχογραφιών και αρχαιολογικών ευρημάτων των προϊστορικού πολιτισμού μας. Πρόσθεσε ένα λίκνο στην Εθνική οικονομία, γιατί ο Ελληνικός Τουρισμός όρισε ακόμη ένα μνημντή έλξης των ενδιαφερόντων των ξένων.

Το τμήμα Σπηλαιολογίας Καθάλας (Σπηλαιολογική Ομάδα Καθάλας) ιδρύθηκε από την Ελληνική Σπηλαιολογική Εταιρεία με σκοπό τη συστηματική εξερεύνηση και μελέτη των ελληνικών σπηλαίων στη Β. Ελλάδα, από επιστημονική και τουριστική πλευρά.

Πληροφορίες: Τμήμα Σπηλαιολογίας, Αιγαίου 10, 546 55 Θεσσαλονίκη, τηλ. 412.840.

Νέα εκθέματα

147 νέα εκθέματα θα πλουτίσουν τη θησαυρή σλλογή του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης (Ίδρυμα Ν. Γουλανδρή). Πρόκειται για τη σλλογή του διομηχανού Κ. Πολίτη, που δωρίσε στο Μουσείο η κ. Ρ. Πολίτη. Τα αντικείμενα καλύπτουν μεγάλη χρονική περίοδο της ελληνικής ιστορίας και πολλά από αυτά είναι σημαντικότατα έργα τέχνης.

Ανακοίνωση

Αγαπητοί μου συμπατριώτες και συμπατριώτισσες, όπου κι αν θριασκέσθε. Η ολομέλεια της Γενικής Συνελεύσεως του Συλλόγου μας ενέκρινε ομόφωνα την πρότασή μου για την ίδρυση ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΘΡΑΚΙΟΤΙΚΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ της μητέρας πατρίδας και των ξενιτεμένων παιδιών της, τώρα που η μαύρα σύννεφα άρχισαν να μαζεύονται επάνω στη μαρτυρική μας ΘΡΑΚΗ. Όσοι από τους Θρακιώτικους Συλλόγους της Ελλάδας θέλετε όλοι μαζί να ξεκινήσουμε την προσπάθεια αυτή, σας παρακαλώ να μας απαντήσετε στη διεύθυνση του Συλλόγου μας: PANTHRACIAN SOCIETY OF AMERICA «ORPHEUS», P. O. BOX 3280 - STEINWAY STATION, LONG ISLAND CITY N. Y. 11103. Ήδη έχω αποστείλει επιστολή σε 16 Συλλόγους της Ευρώπης, Αυστραλίας και Καναδά.

Ο ΠΑΝΘΡΑΚΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ «Ο ΟΡΦΕΥΣ» έχει προγραμματίσει σειρά εκδηλώσεων για το τριήμερο από 18 έως 20 Μαΐου 1990, με την ευκαιρία της συμπλήρωσης 70 χρόνων από την απελευθέρωση της μαρτυρικής μας ΘΡΑΚΗΣ. Στο πλαίσιο των εκδηλώσεων συμπεριλαμβάνεται και έκθεση: Ιστορική, Λαογραφική, Τουριστική και Εμπορική. Επειδή ο Σύλλογός μας μόλις έκλεισε τα 6 του χρόνια, ζητούμε την πολύτιμη συμπαράσταση και βοήθειά σας για να μπορέσουμε να πραγματοποιήσουμε την έκθεση αυτή. Κάθε προσφορά, και η πιο μικρή, θα αξιοποιηθεί κατά τον καλύτερο τρόπο και να είστε βέθαιοι ότι όλοι στη Νέα Υόρκη, αλλά και στην Αμερική και τον Καναδά, θα μάθουν την ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΘΡΑΚΗ.

Η Διεύθυνση του Συλλόγου μας είναι: PANTHRACIAN SOCIETY OF AMERICA P.O. BOX 3280 - STEINWAY STATION, LONG ISLAND CITY, N.Y. 11103, U.S.A.

Με πατριωτικούς χαιρετισμούς
Δοξακόπουλος Νικόλαος
Επίτιμος Πρόεδρος (718) 539-8319

ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Κύκλος ομιλιών του ICOM και «Μία μέρα στο κέντρο μελετών της Ακρόπολης»

Το ελληνικό τμήμα του ICOM οργάνωσε, από τις αρχές Νοεμβρίου μέχρι τις 19 Δεκεμβρίου, επτά ημερίδες ομιλιών με αντικείμενο θεωρητικό και πρακτικά θέματα συντήρησης, ενώ στις 25 Νοεμβρίου η Α' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, σε συνεργασία με τη σχολή C.A.M.P.I.O.N., οργάνωσε στο Κέντρο Μελετών Ακρόπολεως (κτίριο Βάλερ στου Μακρυγιάννη) μια ενδιαφέρουσα ημέρα ελεύθερης επισκεψής του κοινού, καλά οργανωμένη, όπως και η προηγούμενη.

ΘΕΣΣΑΛΙΑ: Δεκαπέντε έτη ερευνών (1975-1990). Αποτελέσματα και προοπτικές

Διεθνές Αρχαιολογικό Συνέδριο, 17-23 Απριλίου 1990

Διεθνώς γνωστή για τις προϊστορικές της θέσεις καθώς και για τα κλασικά και ελληνιστικά της ευρήματα (κυρίως οι στήλες της Δημητριάδος) η Θεσσαλία, με τα θυαυριανά Μετώβρα, καλλιπεί όλες τις εποχές. Οι έρευνες των τελευταίων είκοσι ετών στη γη της Θεσσαλίας - ανασκαφικές, αρχαιοεπιγραφικές και συντηρητικές μνημνίων - υπήρξαν εντυπωσιακές και είχαν σημαντικότητα αποτελέσματα.

Διάφορες ευρωπαϊκές χώρες υποστήριξαν με ενδιαφέρον και συνειστέψατε παραπάνω έρευνες και ήδη από το 1975 οι ερευνητές, Γάλλοι, Γερμανοί και Έλληνες, συνεργάστηκαν, συστηματικοποίησαν και συντόνισαν τις έρευνές τους και πραγματοποίησαν το πρώτο διεθνές συνέδριο, στη Λυόν της Γαλλίας, αφιερωμένο στις θεσσαλικές έρευνες. Τα πρακτικά του συνεδρίου εξέδωσε «Το Ίδρυμα της Μεσοεσθιακής Ανατολής» (Maison de l'Orient Méditerranéenne) της Γαλλίας. Η πρώτη αυτή συνάντηση έδειξε πόσο σημαντική ήταν, για την έρευνα, η ανταλλαγή απόψεων σε διεθνές επίπεδο. Έτσι, οι ίδιοι ερευνητές αποφάσισαν να ανανεώσουν την επαφή μεταξύ όσων μελετούν τη Θεσσαλία και τα προβλήματα της και πρότειναν ως χρόνο για τη δεύτερη συνάντησή τους το α' δεκαπενθήμερο του Απρι-

αρχαιολογικά

Ιούλιου 1990 (17-23 Απριλίου 1990).

Ο αριθμός των συμμετοχών και η ποιότητα των θεμάτων που θα παρουσιαστούν δείχνουν το ενδιαφέρον του ερευνητικού κόσμου για την τόσο πλούσια περιοχή της Θεσσαλίας.

Το Συνέδριο περιλαμβάνει πέντε τμήματα: Α. Γεωμορφολογία και περιβάλλον, Β. Προϊστορία και πρωτοϊστορία: 1) Παλαιολιθική περίοδος, 2) Μεσολιθική περίοδος, 3) Πρώιμη και νεώτερη Χαλκοκρατία, 4) Υστερή Χαλκοκρατία (Μικηλιακή περίοδος), Γ. Από τη Γεωμετρική στη Ρωμαϊκή περίοδο, Δ. Παλιохριστιανική και Βυζαντινή περίοδος, Ε. Νεότερη πολιτισμική κληρονομιά.

Η καθημερινή ζωή στο Βυζάντιο. Πρακτικά Α' Διεθνούς Συμποσίου

Εκδ. Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών, Ε.Ι.Ε., Αθήνα 1989

Στην προσπάθειά μας ν' ανασυνθέσουμε, από μικρά κομμάτια, το «παζλ» της ιστορίας μας, αφήσαμε σχεδόν αδασάνιστα και έχοντας άλλες προτεραιότητες, τουλάχιστον ως τις αρχές του αιώνα μας, ατέλει το τμήμα εκείνο που αφορούσε το βυζαντινό άνθρωπο.

Οι διάφορες, κατά καιρούς, ιστοριογραφικές ροπές καθώς και το γεγονός ότι, όταν στη Δυτική Ευρώπη άρχισε η μελέτη της ιστορίας του Βυζαντίου, στην Ελλάδα η Τουρκοκρατία αποτελούσε φραγμό κάθε επιστημονικής κίνησης, έφεραν τους ιστορικούς του 19ου αι. μπροστά στο επιτακτικό καθήκον να ανασκευάσουν και να αναθεωρήσουν απόψεις και αντιλήψεις που είχαν από χρόνια εδραιωθεί και που αποσκοπούσαν στη μείωση της αξίας του βυζαντινού πολιτισμού εν γένει.

Το καθήκον των πρώτων αυτών ιστορικών μας εκπληρώθηκε. Τις τελευταίες δεκαετίες έγινε φανερή η ανάγκη μιας ουσιαστικότερης και θαδύωτερης μελέτης όλων των εκφάνσεων του πολιτισμού αυτού, μέσα από την οποία θα ήταν δυνατό να διαφανεί κατά πόσον αυτό που ονομάζουμε Ανατολικό Ρωμαϊκό Κράτος ή Βυζάντιο αποτέλεσε συνέχεια του ελληνιστικού και ρωμαϊκού παραδόχτου ή πρόηλε ύστερα από μια διεργασία ριζικών και αμετάκλητων τομών ή, τέλος, αποτέλεσε συγκερασμό των δύο προηγούμενων.

Η μελέτη αυτή απαιτεί μια καινούρια οπτική γωνία, που προκαλεί τον ιστορικό να παραμερίσει γνώριμες μεθόδους προσέγγισης και ανάλυσης και να στραφεί, με τη βοήθεια παραμει-

μένων ή παραγωνισμένων πηγών, στην αναζήτηση στοιχείων, που θα του επιτρέψουν να δώσει νέα μορφή και ν' ανοίξει καινούργιους δρόμους στην ανάλυση του σύνθετου φαινομένου που αποτελεί το Βυζάντιο.

Αυτή την ανάγκη της σύγχρονης ιστορικής επιστήμης υπηρέτησε το Διεθνές Συμπόσιο, που οργανώθηκε στην Αθήνα, στις 13-15 Σεπτεμβρίου 1988, από το Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, με θέμα την «**ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ, ΤΟΜΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΧΕΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΡΩΜΑΪΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ**», και του οποίου τα Πρακτικά των εργασιών πρόσφατα δημοσιεύθηκαν.

Πενήντα ιστορικοί, αρχαιολόγοι, ιστορικοί της τέχνης, νομικοί, φιλόλογοι, νομισματολόγοι, αρχαιολογούντες, από την Ελλάδα και το εξωτερικό (Αγγλία, Αυστρία, Βουλγαρία, Γαλλία, Α. Γερμανία, Γιουγκοσλαβία, ΗΠΑ, Ιταλία, Σ. Ένωψη), «έσκησαν» με προσοχή πάνω από το βυζαντινό άνθρωπο και προσέβαλαν να αναπλάσουν την καθημερινότητά του.

Η **προβληματική του θέματος** και οι κατευθυντήριες γραμμές της έρευνας τέθηκαν στην εισαγωγική ανακοίνωση της καθηγήτριας, κ. **Χρύσας Α. Μολτέζου**, Διευθύντριας του ΚΒΕ. Οι επτά συνεδρίες του συμποσίου κάλυψαν όλους τους τομείς της καθημερινής ζωής του βυζαντινού πολίτη, είτε αυτός ήταν κάτοικος της Βασιλεύουσας, είτε θριασκόταν στην Ιταλία, τον ελλαδικό χώρο, την Αρμενία, την Παλαιστίνη και τον Ευξεινό Πόντο, είτε ήταν μέλος της άρχουσας τάξης, είτε ήταν δούλος.

Διαπιστώθηκαν οδοί της σκέψης, της ιδεολογίας, των εθίμων, της τέχνης που συνέβαλαν στη μετάβαση από την **ύστερη αρχαιότητα στο πρώιμο Βυζάντιο (Α. Guillo, Διονυσία Μιλιού, Κάτια Λοβέρδου - Τσιγαρίδα, Ευτέρπη Μακρή, Ι.Εμμ. Μειζάρης)**. Μελετήθηκαν οι τρόποι με τους οποίους οι βυζαντινοί φρόντιζαν την **υγεία και το σώμα τους (Καλλιόπη Αλέκ. Μπουρδάρη, Ε. Kislinger, Α. Μαυροματάν)**, ενώ νέες διαπιστώσεις ζήτησαν στην **οικονομική και εργατική βία των Βυζαντινών (Βασιλική Βλασιδού, Βασιλική Γεωργιάδου, Ελεωνόρα Κουντουρά - Γαλοκή, Στ. Λαμπάκης, Τηλ. Λουγγής, Σοφία Πατούρα, Α. Σαββίδης, Α. Angold, Κ.Γ. Πιτσόκης, Αγγελική Λαίου, J. Irmscher)**.

Η **ζωή στις βυζαντινές πόλεις** και την **ύπαιθρο** αποτέλεσε πεδίο ευρύτερης αναζήτησης για τους μελετητές, σε τομείς που αφορούν τα επαγγέλματα και τις πάσης φύσεως συναλλαγές: βιοτεχνία, πανηγύριες, σχολεία, συντεχνίες, αγορές (**Βάσω Πέννα, Σοφία**

Πατούρα, Άννα Ι. Λαμπροπούλου, Σ.Ρ. Καργον, Α. Μαρκόπουλος, Απ. Καρπούλης, Βάσω Νεράτζη - Βαρμάζη, J. Koder), αλλά και τον τρόπο **οργάνωσης** τους και την **οικονομία (Η. Αναγνωστάκης, Ελευθερία Στ. Παπαγιάννη, Helga Korstein, R. Browning, Vasilika Tarkona - Zaimova, Χρ. Μ. Μπαρτικιά)**, ιστοριογραφικές πηγές, θία αγίων, επιτοπίες, ανασκαφικά ευρήματα, νομικά κείμενα, τυπικά μονάρια έφριξαν φως σ' αυτό το σύνθετο τομέα.

Η **οργάνωση του βυζαντινού στρατού**, ο οπλισμός του, το σύστημα στρατολογίας και η άμυνα γενικότερα του βυζαντινού κράτους αντιμετωπίστηκαν ως στοιχεία της καθημερινής ζωής που πράγματι ήταν (**Σ. Γιάντσης, Τ.Γ. Κόλλας, Πλ. Α. Θεοφρίδης, W.E. Kaegi, Φ. Κορρές, Μάρθα Γρηγορίου - Ιωαννίδου**).

Ο **υπερρικός κόσμος**, τόσο αντίθετος προς την Ορθοδοξία (μαγεία) αλλά και τόσο συμφασμένος μ' αυτήν (ανιότητα), αποδείχτηκε πως απασχολούσε ιδιαίτερα το βυζαντινό άνθρωπο (**Σπ. Τριανφίδης, Γ. Δετοράκης, Κωνσταντίνος Μέντζου - Μειζάρης, Στ. Λαμπάκης, Δ. Νατσάρας**).

Τέλος, η **αρνητική ή και θετική επίδραση** του ανθρώπου στο φυσικό περιβάλλον καθώς και οι κατά τόπους ιδιομορφίες που εμφάνιζε το Βυζάντιο, ως κράτος πολυεθνικό και εκτεταμένο σε τρεις ηπείρους, συζητήθηκαν στην καταληκτική συνεδρία του συμποσίου (**Β. Καταράς, Χριστίνα Γ. Αγγελίδη, Άννα Αλκαλά, Χ. Μπακίριτζής, Vera von Falkenhausen, Iv. Djuric**).

Η έκδοση των Πρακτικών του Α' αυτού Διεθνούς Συμποσίου του ΚΒΕ αποτελεί πολύτιμο συμβολή στο έργο της επιστήμης της βυζαντινολογίας και βέβαιι για τους ερευνητές νέους προβληματισμούς, οι οποίοι θα οδηγήσουν στην ολοκλήρωση της εικόνας της φαινομενικής του βυζαντινού ανθρώπου. Μέσα από τις εργασίες του Συμποσίου γίνεται φανερό ότι η έρευνα θεμάτων, όπως η μορφή των οικογενειακών σχέσεων, τα διάφορα επαγγέλματα, η πορνεία, οι τύποι των κατοικιών και το σύστημα αποχέτευσης των πόλεων, ο οπλισμός, ο οπλισμός των στρατιωτών, η μαγεία, βοηθά αποφασιστικά στη βαθύτερη κατανόηση των ιδιοτήτων αυτού του κράτους, που υπήρξε ο πολιτισμικός οδηγός της Δυτικής Ευρώπης.

Μένουν ωστόσο ακόμη πολλά να ερευνηθούν, πολλά να ειπωθούν. Ελπίζουμε ότι και το Β' Συμπόσιο, που προετοιμάζεται το Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών για τον Οκτώβριο του 1990 με θέμα την «**Επικοινωνία στο Βυζάντιο**», θα αποτελέσει συνέχεια αυτής

αρχαιολογικά

της αξιολογής προσπάθειες και άγνωστο ή σκεπτικιστικό τομέας της ιστορίας μας θα φωτιστούν, ούτως ώστε ο θυζαντινός άνθρωπος, ενταγμένος πλέον στο σωστά δομημένο ιστορικό του πλαίσιο, να είναι οικείος και προσιτός σε μελετητές, ερευνητές αλλά και σ' ένα ευρύτερο κοινό. Είναι μια συνειδητή όλων ότι ιστορία δε σημαίνει μόνον «έργα μεγάλα τε και θαυμάσια», αλλά και την απλή καθημερινότητα κάθε πολίτη του κράτους.

Κατερίνα Νικολάου
Συνεργάτις ΚΒΕ/ΕΙΕ

BIBΛΙΑ

Αρχαία και σύγχρονη δημοκρατία

M. Finley

Εκδ. Φυτράκη / Ευρύαλος, Αθήνα 1989

Πρόκειται για ιδιαίτερα σημαντικό έργο, το οποίο κυκλοφόρησε και σε ελληνική γλώσσα. Ο ιστορικός Μ.Φ. παρουσιάζει την αθηναϊκή - αρχαία δημοκρατία σε σχέση με τη σύγχρονη, αγχιζοντας θέματα όπως είναι η δουλεία και ο αθηναϊκός μπερλιεζισμός. Το έργο αυτό μας θάζει σε σκέψη (!).

Η Παναγία του Κάστρου

Έκδ. Ιεράς Μητροπόλεως Λέρου, Καλύμνου και Αστυπαλαίας Αθήνα 1989

Η Μητρόπολη Λέρου, Καλύμνου και Αστυπαλαίας συμπλήρωσε περίπου εκατό χρόνια από την ίδρυσή της. Με την ευκαιρία αυτή οργανώσε τότε στην Καλύμνο ένα επιστημονικό συμπόσιο και κυκλοφόρησε φέτος έναν αναμνηστικό τόμο, αφιερωμένο στην Παναγία της Λέρου, που η ιστορία του ναού της ξεκινάει από τον ενδέκατο αιώνα.

Στον τόμο καταχωρίζονται 13 μελέτες, γραμμένες από ειδικούς επιστήμονες, που καλύπτουν την ιστορία της Μητροπόλεως Λέρου, Καλύμνου και Αστυπαλαίας, τις θυζαντινές και μεταθυζαντινές τοιχογραφίες της Λέρου, την ιστορική και αρχαιολογική μελέτη και διερεύνηση του ναού, την τεχνική του περιγραφής, τις εικόνες κρητικής σχολής που σώζονται σ' αυτόν, τη Σχολή του μοναχού Δαμασκίου, που λειτουργήσε εκεί, τα έντυπα της σχολής και του ναού, το σκευ-

φυλάκιο που στεγάζει σήμερα, αλλά και τρεις μελέτες για τις εικόνες κατά τη διδασκαλία της Ζ' Οικουμενικής Συνόδου, την κοινωνική σημασία της εικόνας και την ομορφιά κατά την ορθόδοξη παράδοση.

Ο τόμος πλαισιώνεται από σημαντικό αριθμό έγχρωμων εικόνων και συμπληρώνεται με περιλήψεις των μελετών σε μια ευρωπαϊκή γλώσσα, με πίνακα των εικόνων και πίνακα ονομάτων και πραγμάτων.

Ο αναμνηστικός αυτός τόμος διατίθεται στα βιβλιοπωλεία της Αθήνας: «Ελευθερουδάκη» και «Εστίας».

Οι τύραννοι στην αρχαία Ελλάδα

Κλωντ Μοσσέ

Εκδ. «Το άστυ», Αθήνα 1989

Κυκλοφόρησε πρόσφατα στα ελληνικά, σε μετάφραση της Αθ. Καλογεροπούλου, ένα βιβλίο που θα φανεύσει πολύ χρήσιμο σε όσους θέλουν να κατανοήσουν τον αρχαίο ελληνικό κόσμο. Η συγγραφέας, καθηγήτρια της ελληνικής ιστορίας στο Πανεπιστήμιο του Παρισιού (VIII), αναλύει το θέσμο της τυραννίας επιχειρώντας τον ορισμό της προέλευσής της. Το βιβλίο χωρίζεται σε τρία μέρη, στα οποία α) περιγράφονται και αξιολογούνται, μέσα στα ιστορικο-κοινωνικά τους πλαίσια, σειρά τυράννων της αρχαϊκής περιόδου, β) μελετώνται οι τύραννοι της κλασικής περιόδου - με παράδειγμα τον Διονύσιο τον Συρακούσιο, γ) αναλύεται η τυραννία στην ελληνιστική εποχή και δίνονται τέσσερα πορτρέτα τυράννων.

Αναδρομή στην ιστορία της Μακεδονίας.

Από την Πύδνα στο Κίτρος (τόμος Α')

Αλέκος Αγγελίδης

Εκδ. Μάτι, Κατερίνη 1989

Έργο που αναφέρεται στην ιστορία του Κίτρος (της αρχαίας Πύδνας) από την αρχαιότητα ως τα χρόνια μας, ο πρώτος τόμος του οποίου καλύπτει την αρχαία και θυζαντινή περίοδο καθώς και την περίοδο της τουρκοκρατίας ως την επανάσταση του 1878.

Εξιστορώντας τα γεγονότα, ο συγγραφέας δεν περιορίζεται στα στενά τοπικά όρια της αρχαίας Πύδνας και του νεότερου Κίτρος, αλλά τα εντάσσει - και σωστά - μέσα στο γενικότερο πλαίσιο της ιστορίας της Μακεδονίας, για να μπορέσει έτσι ο ανα-

γνώστης, και μάλιστα ο μη ειδικός, να κατανοήσει καλύτερα τα συμβάντα. Η ανάπτυξη αυτή τον ανάγκασε, όπως ήταν φυσικό, να αφιερώσει το μεγαλύτερο μέρος του τόμου αυτού στην περίοδο της αρχαϊκής ιστορίας, η οποία εξέλλου παρουσιάζει και το μεγαλύτερο ενδιαφέρον.

Οι σαράντα δύο Μάρτυρες του Αμορίου

Ευαδίου Μοναχού
Επιμ. Στέφανος Ευθυμιιάδης

Εκδ. Ακρίτας, Αθήνα 1989

Δεύτερο στη σειρά της «Αρχαιολογικής βιβλιοθήκης» το έργο αυτό, για τον συγγραφέα του οποίου σχεδόν τίποτα δεν γνωρίζουμε, δεν είναι δυνατό να χρονολογηθεί με ακρίβεια. «Πάντως, παρόλο που μερικοί ερευνητές φτάνουν να τοποθετούν τη συγγραφή του κειμένου αυτού ως τις αρχές του δεκάτου αιώνα ή ακόμα αργότερα, θα πρέπει να κλίνουμε προς την άποψη που υποστηρίζει ότι γράφτηκε μέσα στις δύο ή τρεις πρώτες δεκαετίες μετά το 845, τη χρονιά δηλαδή που μαρτύρησαν οι Άνσιοι...». «Στις 12 Αυγούστου του 838 οι Άρβες καταλαμβάνουν μετά από ολιγοήμερη πολιορκία το εξουστικό Αμόριο στη Μικρά Ασία, γενέτειρα πόλη των αυτοκρατόρων της ομώνυμης και κρατούσας θυζαντινής δυναστείας. Η κατάληψη αυτή του Αμορίου έρχεται σ' εποχή μεγάλων συγκρούσεων ανάμεσα στα θυζαντινά και στα αραβικά όπλα: η πόλη καταστρέφεται και τέσσερις χιλιάδες κάτοικοι εκτελούνται από τον χαλίφη Μουταζίμ. Σαράντα δύο από τους αεμιματούχους του θυζαντινού στρατού που υπερασπίστηκαν την πόλη συλλαμβάνονται και ύστερα από εφτάχρονη αιχμαλωσία οδηγούνται στο μαρτύριο». Το κείμενο ετούτο βασίζεται στην έκδοση του Ρώσου θυζαντινολόγου Vasil'evskij-P. Nikifin, που είδε το φως στην Πετρούπολη το 1905.

«Για μια πολιτική της αρχαιολογίας»

Με τον τίτλο αυτό και με ενδιαφέρουσες κριτικές παρατηρήσεις και κάποιες νέες ιδέες δημοσιεύθηκε στο συμπόσιο «LIBER», που εκδόθηκε τέσσερις ευρωπαϊκές εφημερίδες, άρθρο με την υπογραφή Αντρέα Καραντινί. Πρόκειται για το δεύτερο τεύχος του συμπόσιου, όπου κυκλοφόρησε μέσα στο Δεκέμβριο, ένθετο στις εφημερίδες.

B.K.A.

αρχαιολογικά

«Ελληνική και κοινοτική νομοθεσία προστασίας του περιβάλλοντος» – έτη 1987-88

Α. Καλλία - Αντωνίου, Ν. Παλαιολόγου, Σ. Πορτολίου-Μιχαήλ

Εκδ. Σάκουλας, Αθήνα 1989

Με τον τίτλο αυτό εκδόθηκε με φροντίδα της « Ένωσης Δίκαιου Περιβάλλοντος» και με συγγραφείς τις συναδέλφους μου δικηγόφους Καλλία Αντωνίου, Ν. Παλαιολόγου και Σ. Πορτολίου - Μιχαήλ έργο 128 σελίδων, το οποίο περιλαμβάνει τρία μέρη. Το πρώτο αναφέρεται στην ελληνική νομοθεσία και την κοινοτική που έχει γίνει εσωτερικό με δικαίω είναι το ακριβέστερο (88 σελίδες) και αναφέρεται και σε κάποιες νομοθετικές ρυθμίσεις, μόνο του ΥΠ.Π.Ο., για θέματα πολιτισμικής κληρονομιάς. Το μέρος αυτό κατά τα άλλα «πέει θανά», και εφάνη να συμπεριλάβει ακόμα και νομολογικές αποφάσεις για θέματα περιβάλλοντος, ενώ παρατίθενται και ευρείες περιλήψεις από ρύθμιση.

Το δεύτερο μέρος αναφέρεται στην κοινοτική νομοθεσία των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, που δεν έχει ακόμα καταστεί εσωτερικό με δικαίω, και παρέχει εύλογα μέτρο σύγκρισης για τα καθ' ημάς. Τέλος, το τρίτο μέρος αναφέρεται σε αποφάσεις του δικού μας Συμβουλίου της Επικρατείας όσο και του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για θέματα περιβάλλοντος, περιλαμβάνοντας αρκετές ευρείες περιλήψεις και αυτό.

Κάθε μέρος έχει συγγραφεί από τις συναδέλφους με τη σειρά που παραθέσαμε τα ονόματά τους στην αρχή. Το έργο τους αποτελεί χρήσιμη συμβολή σ' ένα τομέα που παραμένει αρκετά χαοτικό, αλλά και ένα εργαλείο για όσους ασχολούνται θεωρητικά ή και επαγγελματικά με αυτόν. Αλλά αποτελεί και μια συμβολή γυναικών νομικών, το πρώτο, ίσως, συλλογικό έργο τους στον τομέα του Δικαίου γενικότερα.

Βασιλεία Κ. Δωροβίνη

Θρακικά Χρονικά

Ετήσια έκδοση
Ξάνθη 1989

Κυκλοφόρησε στο τέλος του 1989, με την ίδια πάντοτε συνέπεια στην ποιότητα και τη μορφή, ο 4ος τόμος των «Θρακικών Χρονικών», που ελληνικές εκδίδει στην Ξάνθη ο Στέφανος Ιωαννίδης. Τόμος 206 σελίδων, με πλούσια εικονογράφηση και 27 αρ-

θρα που εκτείνονται σ' ένα πολύ ευρύ φάσμα, η έκδοση αυτή συνεχίζει να καλύπτει την πιο ευαίσθητη, σήμερα, περιοχή της χώρας μας και να παραμένει σαν αναμμένη λαμπρά δίπλα στην όλη ακηφία του ελληνικού κράτους.

Από τα δημοσιευμένα άρθρα σημειώνουμε εδώ δύο, που παρουσιάζουν ειδικότερο ενδιαφέρον για τους αναγνώστες της «Α». Το πρώτο, με συγγραφείς τους Γιάννη Ρουκούνη και Μάρω Γιαννουπούλου - Ρουκούνη, έχει τίτλο «Κλίμα και βορειοελλαδική παραδοσιακή κατοικία» και αποτελεί ενδιαφέρουσα συμπλήρωση στη διερεύνηση του θέματος της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής στη Θράκη. Το δεύτερο, με συγγραφέα τη Χρύσα Μελεκίδη, έχει τίτλο «Παρατηρήσεις πάνω στον πολεοδομικό χάρτη του παραδοσιακού οικισμού της Ξάνθης» και αποτελεί προσέγγιση στο πρόβλημα της πολεοδομικής εξέλιξης του οικισμού από τους αιώνες.

Άλλα άρθρα που μπορεί να ενδιαφέρουν τους αναγνώστες μας είναι: Ιω. Ν. Ξηροτύρης, Ο Δημόκριτος από τα Αθήνα, ιδρυτής του ματεριαλισμού και σύγχρονα και πρωτοπόρος της αρχαίας φιλοσοφικής διάνοησης. Ένθερος βιασώτης της Δημοκρατίας, Θανάσης Κούγκουλος, Η Τραϊνούπολη και η σωμαθρακική Πελοία στη ρωμαϊκή περίοδο. Γιώργος Παπαταρούχας. Στην Ξάνθη πριν εκατόν οχτώ χρόνια. Καλλιόπη Παπαθανάση-Μουσιούπουλου. Α' Η τελευταία φάση της προεργασίας για την απελευθέρωση της Θράκης. Β' Οι διαμαρτυρίες των Σαβιτών για τη συνθήκη του Βουκουρεστίου. Στέφανος Ιωαννίδης. Τι σημαίνει η 4η Οκτωβρίου 1919 για την Ξάνθη, Αντώνης Λιάπης. Οι Πομάκοι της Θράκης. Η τιμή του τόμου είναι 2000 δρχ, και μπορείτε να τον αγοράσετε στελετώντας επιταγή στο όνομα του εκδότη (Στ. Ιωαννίδης, Κύμωρος 7, Τ.Θ. 139, Ξάνθη (671 00) - Α.Φ.Μ. 04239628).

Β.Κ.Δ.

Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών, Τ. ΚΖ'

Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών
Αθήνα 1986-87 (1989)

Κυκλοφόρησε ο τόμος ΚΖ' του Αρχείου Ευβοϊκών Μελετών, αφιερωμένος στον Γ. Ν. Αιγιαλεΐδη, στον οποίο βρίσκουμε, όπως πάντα, ενδιαφέρουσες εργασίες:

Έση Σαπουνά - Σακελλαράκη, «Νέοι τάφοι στη Μάνικα Χαλκιδικής (οικόπεδο Παπασταμάτιου)», σελ. 5-21.
Ανίτα Κουμσή - Βγενούπουλου,

«Βυζαντινή παράσταση Αμνίου στην Εύβοια, επηρεασμένη από τη Δυτική Εικονογραφία», σελ. 23-29.
Επιμ. Α. Βρανάπουλος, «Αθήνα και Εύβοια τον ΙΗ' αιώνα (στην αυτοβιογραφία του Π. Ζκούζε)», σελ. 31-50.
Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλος, «Σημειώσεις στον Ζκαριμίδη», σελ. 51-58.
Κ.Ν. Καλλιάνος, πρεσβύτερος, «Αγνωστές σελίδες από το Αρχείο της Δημογεροντίας Σκοπέλου του έτους 1834», σελ. 59-84.

Μιχαήλ Αλεξανδρίδης, «Τοπνωμικό του χωριού Αμάλαντες Ευβοίας», σελ. 85-122.
Αθηνά Μπαρνούση, Ευσταθία Βόρη, «Συμπληρωματικά κτίσματα του σπιτιού: Φούρνοι - φουρνόσπιτα χωριών και οικισμών της Β. Ευβοίας», σελ. 123-157.

Αθανάσιος Β. Βερτσέτης, «Ο εμφύλιος πόλεμος στην Εύβοια το 358 / 7 π.Χ.», σελ. 159-167.

Σταμ. Παπαμπαχιά, «Τα ακτωνώμα του Καβοντόρο», σελ. 169-186.
Γιώργος Τάσου Καπελαρή, «Γλωσσικά Αιθιόπου», σελ. 187-223.
Ευσταθίας Κωνστ. Γλάρος, «Λαογραφικό Αλιβερίου Ευβοίας», σελ. 225-234.

Νίκος Π. Παπαδάκης, «Επιγραφές από τη Χαλκίδα», σελ. 235-245.

Στην Αγορά των αρχαίων Αθηναίων

Κωνστ. Βέτσος και Μαριζά Ντεκάστορο

Εκδ. Γνώση, Αθήνα 1989

Δεύτερο στη σειρά βιβλίο της Μ.Ντεκάστορο, ετούτο σε συνεργασία με τον Κ. Βέτσο, που απευθύνεται στα παιδιά, φέρνοντας κοντά τους την Αρχαιολογία. Το βιβλίο αυτό ενδιαφέρει όλα τα παιδιά της κάθε ηλικίας. Η εικόνα (έγχρωμη) συμπληρώνει το κείμενο, που γλαφυρό και προσαρμοσμένο στις απαιτήσεις των αναγνώστων κυλάει σαν παραμύθι. Επιπλέον φροντίδα για την εύκολη χρήση του εντύπου από παιδιά είναι ο τρόπος του δεσμάτος του βιβλίου με σπείρα. Σημαντικό δε είναι και το γεγονός ότι το βιβλίο αυτό με τις 52 σελίδες στοιχίζει μόνο 1.200 δρχ.

«Η αγορά των αρχαίων Αθηναίων ήταν το κέντρο της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής ζωής ήταν η "ψυχή" της πόλης. Με το βιβλίο αυτό, που απευθύνεται σε παιδιά από 10 έως 15 ετών, η απορροιασμένη ιστορική γνώση "ζωντανεύει" μέσα από ποιήματα δραστηριοποιεί: Ταξίδι στο χρόνο και το χώρο, αναπαράσταση σκηνών του παρελθόντος, αποκρυπτογράφηση του χώρου, μελέτη των εκθεμάτων του μουσείου, παιχνί-

δια παρατηρητικότητα και φαντασίας, καλλιτεχνική έκφραση κ.ά. Τα παιδιά, ζώντας μια μικρή περιπέτεια, ενεργοποιούν όλες τις δημιουργικές τους δυνάμεις, εστιάζονται στη διαρκή αναζήτηση της ιστορικής γνώσης και αναπτύσσουν την ιστορική τους συνείδηση.

Ταξίδι στις προϊστορικές Κυκλάδες (3.000 π.Χ. - 2.000 π.Χ.) Pat Getz - Preziiosi

Εκδ. Ίδρυμα Ν. Π. Γουλανδρή, Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, Αθήνα 1989
Γραμμένο με τρόπο απλό και ευχάριστο, το μικρό και ευκολοδιάβαστο αυτό βιβλίο απευθύνεται τόσο σε νέα παιδιά όσο και σε μεγάλους που θέλουν να αποκτήσουν γνώσεις χωρίς να ανατρέξουν σε επιστημονικές διατριβές. Η ωραία και πλούσια εικονογράφηση του με γραμμικά σχέδια είναι άλλο ένα στοιχείο που επεξεργεί το κείμενο, καθιστώντας το ακόμα πιο σαφές και εύληπτο. Είναι από τα βιβλία που πρέπει να έχει στη βιβλιοθήκη του κάθε παιδί.

L'Eubée à la fin du XVe siècle; Économie et Population. Les registres de l'année 1474 Evangelia Balta

Εκδ. Εταιρεία Ευβοϊκών Μελετών, παρ. τμήμα ΚΣΤ, Αθήνα 1989
Η τουρκοκρατούμενη Εύβοια (1470-1833) ήταν περίπου terra incognita: καμία συστηματική καταγραφή των μνημείων της, ελάχιστα οι εκδοδόμενες πηγές. Τύχη ανέλπιστα οδήγησε τη νέα, ήδη διεθνή γνωστή τουρκολόγο κ. Ευαγγελία Μπαλτά του Ε.Ι.Ε./Κ.Ν.Ε σε μια εντυπωσιακή ανακάλυψη, στο τοπικό φορολογικό κατάστιχο του 1474 και σε αποσπασμάτα καταστάσεων των ετών 1506 και 1521. Τα αποτελέσματα της έρευνας οδήγησαν στον παραπάνω τόμο των 450 σελίδων, ο οποίος αποτελεί τη διδ. διατριβή της στο Παρίσι και που ευτύχησε και τυπογραφικά στα αξια χέρια του Ευβοέα Χρήστου Μανουσάρη (τυπογρ. «Άλδος Μανουσίτσι») και του επιμελητή των εκδόσεων της Εταιρείας Ευβοϊκών Μελετών Χαρ. Φαράντου. Το σπουδαιότερο του καταστάσιου είχε επισμάνει η συγγραφέας ήδη σε σειρά προδρομικών της άρθρων.

Στο Α' μέρος (σ. 11-172) αναλύονται λεπτομερειακά τα αποτελέσματα που προκύπτουν για την εν γένει οικονομία και τον πληθυσμό του νησιού στην πρώιμη Τουρκοκρατία. Στο Β'

μέρος (σ. 203-430) εκδίδεται αυτού-όμο του κατάστιχο, μεταγράφεται με Λατινικούς χαρακτήρες και δίνεται μετάφρασή του στα γαλλικά. Πλούσια βιβλιογραφία, 3 ερευτήρια, περίληψη ελληνική και χάρτης του νησιού με τα τοπωνύμια στην τουρκική τους ονομασία κατακλείουν το βιβλίο.

Είμαι αναρμόδιος να σχολιάσω τη σημασία του έργου για την οικονομική ιστορία της Τουρκοκρατίας' αρκούμαι να βίξω συνοπτικότερα μερικά άλλα θέματα, για τα οποία μπορεί να ανατρέξει τώρα με σσφάλεια στη διατριβή της κ. Μπαλτά, ο αρχαιολόγος, ο ιστορικός, ο γλωσσολόγος, ο λαογράφος.

1) Σε πολλές περιπτώσεις μπορούμε πλέον να είμαστε βέβαιοι, ότι η οικησ. παλαιохριστιανικών και μεσαιωνικών οικισμών διατηρήθηκε αδιάτακτα μέχρι σήμερα, έστω με αλλαγμένο όνομα (π.χ. Αλιβέρι, Αυλωνάρι, Αίμυνη). 2) Χωριά ασήμαντα σήμερα (δηλαδή μετά το 1833), αποδεικνύονται ως σημαντικά στην Τουρκοκρατία, κι έτσι εξηγείται και η παρουσία πυργών κλπ. (π.χ. Μινονόβου). 3) Αντίθετα, ορισμένοι σημαντικότες στην προεπαναστατική ή μεταεπαναστατική περίοδο (περίπτωση Κύμης κ.ά) και σχεδόν άγνωστοι στον μεσαίωνα ήσαν ασήμαντοι και στην πρώιμη Τουρκοκρατία. 4) Το κατάστιχο παραδίνει 125 συνολικά ονόματα οικισμών και ορισμένων τοπωνυμίων' με εξαντλητική διερεύνηση του τοπωνυμικού η κ. Μπαλτά διαπιστώνει ότι τα 90 υφίστανται και σήμερα, ενώ 35 έχουν εξαφανιστεί (αντίστοιχα ποσοστά: 72% και 28% περ.) και διατυπώνει πέντε πιθανά αίτια για την κατά περίπτωση εκκλιση των εξεφανισμένων. Με την επιφύλαξη ότι η θέση μερικών μπορεί ίσως μελλοντικά να πιστοποιηθεί με ενδεδειχότερη χρησιμοποίηση των σχετικών πηγών, ιδιαίτερα των ανεκδότων, ο αρχαιολόγος ειδικότερα βρισκείται μπροστά σε μια γοητευτική προοπτική: μια έρευνα επιφανείας (survey), όπως αυτή του D.R. Keller για την αρχαία και μεσαιωνική Κερυσία, σφαλώς του επιμάρτυρα εκπλήξ! 5) Το Κατάστιχο απαρτίζεται συστηματικά τους μύλους του κάθε οικισμού (ενίοτε και τις αλικές ή τα χαμάμ), αλλά όχι και τα κάστρα ή τους πύργους, παρά μόνο σε δύο-τρεις περιπτώσεις. Οόσσο η Εύβοια είναι χαρακτηριστική περίπτωση για την πληθώρα των μεσαιωνικών οχυρωσένων της. 6) Τι εζηγήσεις μπορούν να δοθούν εδώ; 6) Το μεταεπαναστατικό τοπωνυμικό της Εύβοιας διακρίνεται για τη σχετική πυκνότητα αλβανικών (και ελάχιστων σλαβικών, από τον 14ο αι. κι εζής) ονομάτων, κυρίως στην Κερυσία. Και εδώ το Κατάστιχο είναι αποφασιστικό. 7) Πολλάπλά χρήσιμος

θα ήταν ένας συγκριτικός πίνακας των τοπωνυμίων του Κατάστιχου με όσα διασώζονται στις μέχρι σήμερα γνωστές πηγές της αρχαίας και της μεσαιωνικής περιόδου. 8) Το Κατάστιχο δίνει κατά ορισμό και τα ονόματα των οικισμών που υπέκειντο στη φορολογία. Θσαυραύρα αναπάνε, γιατί προσφέρει υλικό για την εξέταση ζητημάτων πολυούζητημένων και δινει τη δυνατότητα να συναχθούν, με σύγκριση, συμπεράσματα για τις τύχες των οικισμών και των κατοίκων τους στα χρόνια της όμης της πλέον Τουρκοκρατίας και του Άγωνα. 9) Αν και εδλώσασα από αγνοία τη οικονομική ιστορία, πιστεύω ότι πολύ χρήσιμο θα ήταν να καταρτιστεί και ένας πίνακας με τους ευβοϊκούς «θσαυραύρα» εποχής Τουρκοκρατίας, με αρχή περίπου το 1400 μ.Χ. Θα μας έδινε ενδεχομένως σημαντικές πληροφορίες για τη «μικροιστορία» σε κλίμα οικισμών (μετακινήσεις, θώσεις, εγκατάλειψη κλπ.), θωμιάς απλάς της σημασία του τεκμηρίου των «θσαυραύρα» για το πολυούρλοτο «σλαβικό ζήτημα» στους λεγόμενους «σκατεινούς αιώνες» (7ος, 8ος αι.) – και να υπομνήσθω παρεμπιπτόντως ότι μας λείπει μια συστηματική παρουσίαση του τελευταίου αυτού προβλήματος για τον ευβοϊκό χώρο, μετά τα όσα, αρκετά πρόχειρα, υποστηρίχθηκαν πρόσφατα από συναδέλφους άλλων ειδικότητων.

Ο αναγνώστης – και όχι μόνον ο Ευβοέας – θα πήρε, από τα παραπάνω μια ιδέα για το τι κρύβεται στις σελίδες της διατριβής της κ. Μπαλτά. Εάν συμφωνεί μαζί μου, θαρρώ δεν θα ήρει υπερβολικό τον χαρακτηρισμό της ως «νέου χρουσαυρισμού», που συμπληρώνει επόδια τα αντίστοιχα των Koder και Koder-Hild για τη μεσαιωνική Εύβοια! Προς το παρόν, οι Ευβοέες grátias agimus στη Μακρονότισσα κ. Μπαλτά, που τόσα μας έμαθε για το παρελθόν μας. Δημήτριος Δ. Τριανταφυλλόπουλος Έφορος Βυζαντινών Αρχαιοτήτων

Παγκόσμια Ιστορία: Η Βαρβαρική εξάπλωση (1500 - 600 π.Χ.)

Συλλογικό έργο. Επιστημονική επιμέλεια Χρ. Μπουλώτης. Εκδ. Καπόπουλος (Time - Life), Αθήνα 1989.

Μεταφορασμένο από τα γαλλικά, με ευχάριστη και προσημνική γλώσσα (Δ. Θεοδωράκος) και θελατιμώνας, χάρη στην επιστημονική επιμέλεια του Χρ. Μπουλώτη, κυκλοφόρησε ο 2ος τόμος της Παγκόσμιας Ιστορίας,

αρχαιολογικά

με τίτλο «Η Βαρβαρική Εξέπλωση». Ο τόμος αυτός περιλαμβάνει τα παρακάτω κεφάλαια: 1) Οι επιθετικές αυτοκρατορίες (πρόκειται για τους λαούς της Ανατολής, Χετταίους, Ασσύριους, Ελαμίτες κ.ά.). 2) Ο χρυσός αιώνας της Αιγύπτου (από το 1573 π.Χ.). 3) Το ελληνικό χωνευτήρι (από το 2000 π.Χ.). 4) Εμποροι της Μεσογείου. 5) Εξελίξεις στην Ασία και 6) Οι προκολομβιανές κοινωνίες. Η πλούσια και διαλεγμένη εικονογράφηση του έργου καθώς και η ποικιλία πληροφοριών που προσφέρει το καθιστούν πολύ χρήσιμο βοήθημα για μικρούς και μεγάλους.

Späthelladische Hausarchitektur

Gerhard Hiesel

Εκδ. Philipp von Zabern, Mainz 1989

Υστεροελλαδική αρχιτεκτονική κατοικιών είναι ο τίτλος του βιβλίου του G. H., στο οποίο πραγματεύεται την αρχιτεκτονική όχι τόσο των ανακτόρων όσο των πιο απλών οικιών.

Archäologie in Deutschland 1/1990

Στο τεύχος 1 του 1990 το γερμανικό αρχαιολογικό περιοδικό Archäologie in Deutschland δημοσιεύει άρθρο του W. Hoepfner με τίτλο Αρχαίοι αρχιτεκτονικοί διαγωνισμοί (Antiker Architekturbewettbewerb). Το άρθρο στριζέται σε εύρημα του Πειραιά, που δίνει νέα στοιχεία για την αρχαία οικοδομική (σελ. 12 - 13).

Art and Cult under the Tyrants in Athens

Alan H. Shapiro

Εκδ. Philipp von Zabern - Mainz 1989

«Τέχνη και λατρεία στην Αθήνα κάτω από τους Τυράννους». Με τον τίτλο αυτό κυκλοφόρησε το έργο του Α.Η. Πρόκειται για μελέτη της εικονογραφίας στην Αθηναϊκή Τέχνη της αρχαϊκής περιόδου (560-510 π.Χ.), όταν την Αθήνα κυβερνούσαν ο τύραννος Πεισίστρατος και οι γιοι του. Ο Πεισίστρατος, στην προσπάθειά του να κωδικοποιήσει στην ενοποιημένη Αθήνα, έφερε στο κέντρο λατρείες περιφερειακές.

ποια στοιχεία που ίσως η συγκεκριμένη εξειδίκευση του στη ναυπηγική επιστήμη δεν του επέτρεψε να τους δώσει την απαιτούμενη βαρύτητα. Θα ξεκινήσω από την παρατήρηση του ότι «καμία λεπτομέρεια δεν είναι τυχαία και κάθε στοιχείο έχει μια συγκεκριμένη λειτουργικότητα, που συνδυάζει με τα άλλα, συνθέτει ένα πολύ εξελιγμένο, σφράγισμένο, βαλάντιο, ναυπήγημα». Προσοπικά, θα ήμουν διατακτικός στην εξαγωγή συμπερασμάτων που αφορούν την υδροδυναμική των πλοίων από την παρατήρηση ενός σκαριφηματός τους. Σ' ένα τέτοιο σχέδιο μπορεί να αποδίδονται οι λεπτομέρειες ως εξαρτήματα της συνολικής μορφής του αντικειμένου, αλλά όχι οίγουρα και η ακριβής αναλογία των διαστάσεων τους.

Επιπλέον θα ήθελα να επισημάσω ότι: 1) Η απόδοση της φοράς των κοπιών δεν ευνοεί τις ταυτίσεις του κ. Γ. Βήχου. Η φορά των κοπιών της κύριας πλευράς του πλοίου - σε σχέση με τον θεατή του σχεδίου - δηλώνει ότι το μπροστινό μέρος είναι το φαινομενικά υψηλότερο.

2) Δεν δόθηκε η απαιτούμενη βαρύτητα στην εξέλιξη της ναυπηγικής και των σχημάτων των πλοίων. Θα αναφέρω ενδεικτικά δύο σχέδια πλοίων του κυκλαδικού χώρου, που, αν και απέχουν χρονικά από τις παραστάσεις των «πτηνάζουσων» αγάλων, εντούτοις είναι καθοριστικά για να μας δώσουν μια σαφή εξελικτική εικόνα του ίδιου αντικειμένου.

Πρόκειται: α) Για εύλογη παράσταση προερχόμενη από τη Νάξο, Κορφή τ' Αρνωίου, χρονολογούμενη από τον ανασκαφέα κ. Χ. Ντούμα σε πρώιμη ΠΚ φάση (6α. Χ. Ντούμας ΑΔ,

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Τα κυκλαδικά πλοία της πρώιμης Χαλκοκρατίας (Ένας αντίλογος)

Το τεύχος 32 της «Αρχαιολογίας», με αντικείμενο αφιερωμένο στο πλοίο, περιλαμβάνει στην όλη του άρθρο, όπου αντιμετωπίζεται η «Αεροδυναμική και υδροδυναμική των Πρωτοκυκλαδικών πλοίων...» από επιστήμονα ειδικευμένο στη ναυτική αρχαιολογία.

Το άρθρο θέτει εκ νέου το θέμα της ταύτισης της πλώρης και κατεπέκτασε της πρόμηνς των κυκλαδικών πλοίων.

Με αφορμή τις παρατηρήσεις του κ. Γ. Βήχου, θα ήθελα να επισημάσω κά-

δελτίο συνδρομής

Να αποσταλεί συμπληρωμένο και συνοδευμένο από το αντίτιμο της συνδρομής στα γραφεία του περιοδικού ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ οδός Πανεπιστημίου 9, 105 64 ΑΘΗΝΑ, τηλ. 3253246.

Επιθυμώ να εγγραφώ συνδρομητής για ένα χρόνο - 4 τεύχη - από το τεύχος αριθμ.....
Συνδρομή Εσωτερικού: Δρχ. 1.800 - Σωματείων, Συλλόγων 2.500 - Οργανισμών, Τραπεζών, Ν.Π.Δ.Δ., Α.Ε. 3.000 - Μαθητών και Σπουδαστών 1.500 (με αποστολή φωτοτυπίας αστυνομικής ή φοιτητικής ταυτότητας αντίστοιχα). Εξωτερικού: Αεροπ. ταχυδρ. Ευρώπη \$ 22 - Αμερική Καναδάς, Αυστραλία \$ 25 - Σπουδαστών εξωτερικού αντίστοιχα \$ 20 και 22.

Τρόπος πληρωμής: Ταχυδρομική ή τραπεζική επιταγή στο περιοδικό ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ, Πανεπιστημίου 9, 105 64 ΑΘΗΝΑ.

Επώνυμο..... Όνομα.....
Οδός..... Αριθμός..... Τηλ.....
Πόλη..... Ταχ. Κώδ.....
Ημερομηνία..... Υπογραφή.....

αρχαιολογικά

1963, Β' 2 Χρον., σσ. 276-278, σχ. 4, πίν. 356, 36α), και β) Για τοιχογραφία, γνωστή ως «μικρογραφία», από το Ακρωτήρι της Θήρας, χρονολογούμενη στην ΥΚ Ι περίοδο. (Βλ. Σ. Μαρινάτος, Θήρα VI, σ. 39, και έγχ. πινάκες, πίν. 9).

Και στις δύο παραστάσεις, περισσότερο στη δεύτερη, νομίζω ότι τα σχέδια είναι ικανά για να διευκολύνουν στην εξαγωγή πιο συγκεκριμένων συμπερασμάτων.

3) Είναι αρκετά φυσικοί οι αγγειογράφοι – χαρακτές – των σχεδίων των «τηγανόσχημων» να έχουν τονιστεί περισσότερο του κανονικού – μεγεθύνει – την μπροστινή πλευρά του πλοίου.

Τέλος, θα ήθελα να προσθέσω ότι το θέμα του πλοίου με έχει απασχολήσει ιδιαίτερα, περισσότερο βέβαια, από την άποψη του ρόλου που έπαιξε μέσα στις νησιωτικές κοινωνίες της πρώιμης Χαλκοκρατίας. Για πληρέστερη κατανόηση των απόψεών μου, θα παρακαλούσα τη συντακτική επιτροπή της «Αρχαιολογίας» να συμπεριλάβει σ' ένα από τα τεύχη του περιοδικού το άρθρο μου, που δεν είχε δημοσιευτεί στο σχετικό τεύχος λόγω πληρότητας υλικού.

A. Μαστραφάς

Αγαπητή «Αρχαιολογία»

Διάβασα με ικανοποίηση την πρόταση της Εταιρείας Εθνοϊκών Σπουδών («Αρχαιολογία», Ιούνιος 1989, σελ. 102) για τη συντήρηση και διάσωση του ετοιμόρπου, πια, πύργου του Γεωργ. Δροσίνη στις Γούβες της δό-

ρειας Εύβοιας. Ένα χτίσμα που η ταπεινότητά μου, δυο φορές ως τώρα, παρουσίασε σε ιαδρίθμα δημοσιεύματα («Η Θεσσαλία» του Βόλου, 15.6.1980, και «Το Σχολείο και το Σπίτι», Δεκέμβριος 1980) με την υπογράμμιση της αναγκαιότητας επικοινωνίας και αναπαλαιώσης. Λυπάμαι τώρα, μαθαίνοντας πως ο πύργος καταρρέει. Λυπάμαι όμως και θλίβομαι βαθιά και για την κατάντια ενός άλλου χτίσματος του ειδικολογικού μας ποιητή στο Χορευτό της Ζαγοράς. Πρόκειται για το «Καλύθι του Λογιότατου ή του Δροσίνη» – οχτακόσια μέτρα ανήφορος από την αμμουδιά του Χορευτού. Παντέρημο κι έξω από κάθε ενδιαφέρον, ιδιωτικό ή κρατικό, ρέει πια και σαράνεται. Ο κισσός και τα βότανα το έχουν κυκλώσει ολούβε – ακόμα και τη μισογκρεμισμένη σκεπή – σαν να προσπαθούν να το φιλάσουν απ' το σφυρί του χρόνου, και δεν μπορεί κανείς να το ζυγώσει. Τι μεγαλογική εικόνα πάνω από το κοσμοπολίτικο Χορευτό, σ' ένα τοπίο όπου περιρρέει η γοητεία του Πηλίου.

Ήταν όμως κι αυτό, στους καιρούς της ποίησης του τόπου, ένα πέτρινο στολίδι της αρχοντογενιάς των Κασσαβιτών της Ζαγοράς, Φινούρα λαχτοριστή, που λιμπιστηκε ο ποιητής Γεώργ. Δροσίνης, όταν έγινε γαμπρός της Ζαγοριανής πολίχνης – 1881 και μετά. Μέσα σ' αυτό κατέληξε τα καλοκαίρια, μαζί με τη φαμίλια του. Τη γυναίκα του Μαίρη Κασσαβέτη, το γιο του Κώστα και τα δυο κορίτσια του. Μια εστία ευδαιμονίας, που την πλούτιζαν οι ταπεινοί φαρδές του Χορευτού – αχάριστοι φίλοι του ποιητή –, μια κι ο ίδιος, παθιασμένος φάρδος άλλως ήταν, με τους απλόκοις θαλασσιούς έστεργε σ' ατέλειωτες

ώρες συντροφιάς. Από την άλλη μεριά επώνυμοι κι ανώνυμοι του Βόλου και της Αθήνας έρχονταν να συντροφιάσουν τον ποιητή στις μέρες της γαλήνης του (εδώ ήρθε κι ο Γιάννης Ψυχάρης τον Αύγουστο του 1893), για να γίνει τούτο το καλύθι εικόνα ευφρόνης και πνευματικής ευφορίας. Εδώ μέσα ο Δροσίνης σύνθεσε κάποια σαράντα ποιήματα, μνημνικά της Ζαγοράς και για τον Πηλίο, εδω και το τραγούδι για το καλύθι του.

«...Συμμαζέμενο, ντροπαλό σαν καρδάκι στο γιάλο, κατάλευκο καλύθι...»

Το καλύθι γνώρισα για πρώτη φορά στα 1960. Από τότε το επισκεπτόμουν συχνά μόνος μου ή συντροφιά με τον αγαπημένο φίλο του Δροσίνη στη Ζαγορά, τον μαρμίρι Αποστόλη Μιρά. Ο σύντροφός μου να αφιηγείται κι εγώ να καταγράφω τους κύκλους των περιπετειών και την απλή (ωχ το Δροσίνη στο Χορευτό και τη Ζαγορά. Από τότε δεν έπαφα να φέρνω στη δημοσιότητα, από εφημερίδες και περιοδικά, τη ζωή και τη δράση του ποιητή στο Πήλιο, τονίζοντας και την ανάγκη συντήρησης και αξιοποίησης του καλύθιού. Τίποτα όμως. Στο κουρβού την πόρτα όσο θέλεις θρόντα. Να ελπίζουμε τώρα που έχουμε αλλαγή στο Υπουργείο Πολιτισμού; Δεν είναι αργά. Προφατίμως να σώσουμε το καλύθι του Δροσίνη στο Χορευτό. Για να μένει, μνημείο ερεθιστικό ενός άλλου χρόνου πάνω από το κοσμοδόκιο στο περιγιάλι, ένα αγλίσμα του Πηλίου.

Βόλος 5 Δεκεμβρίου 1989

Ευχαριστώτας
ΓΙΩΡΓΟΣ ΘΩΜΑΣ
Κουντουριώτη 46, τηλ. 21667

subscription

To be mailed completed and accompanied by the remittance value to **ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ** Magazine, 9 Panepistimiou str. 105 64 Athens Greece, tel. 325.32.46.

I would like to subscribe to your publication for 1 year – 4 issues, – from issue No.....
Subscription price: Greece \$18, Organizations \$ 28, Europe \$ 22, USA, Canada, Australia \$ 25 – Students \$ 20 \$ 22.

Payment: money order or bank manager's check to **ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ** Magazine, 9 Panepistimiou str. 105 64 Athens – GREECE.

Surname..... Name.....
Street – No..... City.....
Country..... Mail-code.....
Date..... Signature.....